

Tannhelsesekretær tapte to ganger mot staten i arbeidsmiljøsak:

Fikk pris for sivilt mot

Tordis Synnøve Stigen Klausen var frisk som en frisk før hun begynte som tannhelsesekretær i Den offentlige tannhelsetjenesten i Telemark i 1969. Det varte ikke så lenge før hun fikk store helseplager, og i dag har hun en påvist toksikologisk hjerneskade. Til tross for dette har hun tapt to rettssaker mot den norske stat. Nå skal Klausens sak opp for menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg, og i januar i år ble hun tildelt Zola-prisen, av Foreningen til fremme av sivilt mot.

I dag hersker det liten tvil om at helseskadene til Tordis Stigen Klausen kan føres tilbake til eksponeringen for kloroform og amalgam gjennom arbeidet som tannhelsesekretær i årene 1969 til 1993. Det er en lang historie om rotfyllinger og rengjøring av instrumenter med kloroform, og om oppvarming av kopperamalgam frem til 1981,

i et lokale uten ventilasjon. Det er også historien om en tannklinikk som ikke fikk blyvegg før i 1971.

I 1994 skulle hun utredes for antatt yrkesskade og ble da behandlet med natriumlaktat, som førte til at hun fikk et hjerneslag.

I 1997 gikk Klausen til rettssak mot den gang Kommunal- og arbeidsdepartementet, Sosial- og helsedepartementet og Telemark fylkeskommune for deres manglende informasjon om helsefaren ved å være i et arbeidsmiljø med farlige kjemikalier. Hennes hovedanliggende var å få frem hvor farlig arbeidsmiljøet hadde vært, og at myndighetene hadde forsømt sitt informasjonsansvar. Hun tapte saken i Nedre Telemark herredsrett. Saken ble anket til lagmannsretten, der hun også tapte, men slapp å betale saksomkostninger siden det var uenighet fagekspertisen imellom.

Saken er oversendt menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg der den skal vurderes etter artikkel seks om inhabilitet. Tordis Klausen vet ikke når saken kommer opp, men hun vet at den ikke er avvist. Det betyr at den er tatt inn til doms, og at den står i kø blant 30 000 andre saker.

I mellomtiden er Klausen hjemme på slektsgården Stigen i Gvarv. Hun har vært uføretrygdet siden 1993 og er stadig plaget av dårlig helse. Hun er glad for at det nå rettes oppmerksomhet mot tannhelsepersonells arbeidsmiljø, og tenker i den sammenheng like mye på tannleger og tannpleiere som på tannhelsesekretærer. Hun mottar henvendelser fra personer i alle yrkeskategoriene, som mener å kjenne seg igjen i flere av symptomene.

– Kan du beskrive de helseplagene du har hatt?

– Jeg vil gjerne begynne med å fortelle at da jeg begynte å jobbe for tannhelsetjenesten i Telemark i 1969 var det som vikar. Jeg vikarierte for en ung kvinne som var sykmeldt på grunn av nyresvikt. Hun kom senere tilbake til jobben, men døde før hun rakk å fylle 30 år. Etter at jeg begynte å jobbe som tannhelsesekretær ved klinikken i Bø, og periodevis på Gvarv, varte det ikke så lenge før jeg fikk sykdomssymptomer selv. Og jeg var etter hvert borte fra arbeidet i kortere og lengre perioder.

I 1978 ble jeg alvorlig syk, og var sykmeldt i ett år. Symptomene var mange, men legen min kunne ikke si hva det var som feilte meg. Jeg var utmattet, deprimert, hadde hormonforstyrrelser og kraftig hodepine. Jeg hadde også tegn på nyresvikt og væskeansamlinger i bena. Dessuten led jeg av tåkesyn og var tidvis helt blind. Jeg fikk spasmer og hadde ekstremt høy og uregelmessig hjerterytme. I tillegg hadde jeg store sår i munnhulen, svekket lukt- og hørselssans og metallsmak i munnen. Det hvite i øynene ble gult,

Styreleder i Foreningen til fremme av sivilt mot, Ada Haug Grythe (t.v.) overrakte Zola-prisen til Tordis Synnøve Stigen Klausen.

og når jeg var i solen fikk jeg bobler på armene og ryggen. Jeg ble helt svart i ansiktet og led av svimmelhet. Jeg utviklet astma, og jeg kastet opp og hadde konsentrasjonsvansker og muskelsmerter. Ingen visste hva jeg led av og legene ville medisinere meg med medisiner tilpasset tungt sinnslidende pasienter.

– Når begynte du eller andre å sette sykdomstegnene i forbindelse med arbeidsmiljøet?

– Det tok lang tid. Det er det som er så farlig med såkalt lavdoseringseksponering. Forgiftningen kommer snikende uten at noen vet hva foregår. I følge legene er dette mye farligere enn akutt forgiftning, som er lett å spore. Selv har jeg hatt både akutt og kronisk forgiftning.

I 1984 var det en lege som lurte på om det var noe med lydene på klinikken som jeg ikke tålte. Det var første gangen det ble snakket om at det kunne være noe i arbeidsmiljøet. Samme år ble det klart at jeg ikke skilte ut toksiner. Legen jeg var under behandling hos da, hadde aldri sett slike symptomer av en så lav dose kvikksølv som jeg ble utsatt for. Igjen ble det altså stilt spørsmål ved om det kunne være noe i arbeidsmiljøet mitt.

Jeg fortstatter imidlertid å jobbe som før. Riktignok deltid fra 1978 til jeg ble uføretrygdet i 1993. Da fikk jeg samme diagnose som veteranene etter Gulfkrigen. Men den diagnosen viste seg å ikke være godkjent. Jeg har opplevd et sammensurium av leger, diagnoser og behandlinger. Det er umulig å komme inn på alt det, og det er ikke slik at jeg

Tordis Stigen Klausen har vært uføretrygdet siden 1993, og har kjempet sin kamp mot myndighetene fra slektsgården Stigen i Gvarv i Telemark.

klandrer legene som har forsøkt å hjelpe meg, bortsett fra den feilbehandlingen jeg ble utsatt for av spesialisten i psykosomatikk ved Rikshospitalet. Likeledes er jeg fortsatt opprørt over at motpartens eksperter i rettssalen kunne si at det var snakk om normale funn, når medisinerne jeg hadde oppnevnt la frem klare objektive funn. Motparten uttalte seg også om MR-bilder som de ikke en gang hadde tatt seg tid til å se på. Det er dette som er virkelig stygt i denne saken. Hvis jeg hadde visst det jeg vet i dag, ville jeg aldri gått rettens vei. Det har kostet meg alt for mye, både i form av svekket helse og penger.

Min erfaring er at det norske rettssystemet ikke er til å stole på, og jeg vil ikke anbefale noen å gå til retten med amalgamsaker i Norge.

– Hvordan reagerer du på at du er tildeelt Zola-prisen fra Foreningen for fremme av sivilt mot?

– Jeg er takknemlig og glad, på vegne av tannhelsetjenesten og meg selv for at det jeg har gjort er blitt lagt merke til og verdsatt, sier Tordis Stigen Klausen, som mottok prisen i Det norske Nobelinstituttet 12. januar.

Tekst og foto: Ellen Beate Dyvi

Zola-prisen

Zola-prisen for sivilt mot, er oppkalt etter den franske forfatteren Emile Zola som engasjerte seg i Dreyfus-saken rundt forrige århundreskifte. Alfred Dreyfus var en jødisk generalstabskaptein i den franske hær som ble uskyldig dømt for landsforræderi. Zola fikk fengselsstraff for å trykke sitt åpne brev, j'accuse (jeg anklager) til landets president i avisen L'Aurore den 13. januar 1898. Dagen etter tok Marcel Proust initiativet til en underskriftskampanje for den uskyldig dømte

offiseren gjennom samme avis. Dreyfus-saken delte det politiske og intellektuelle Frankrike i to; en høyreside som var opptatt av å forsvare Frankrikes ære, og av den grunn snudde ryggen til Dreyfus, og i en venstreside som forsvarte individets rettigheter mot det reaksjonære aristokratiet. Denne skillelinjen i det politiske miljøet består den dag i dag. Fortsatt omtales Dreyfus-saken i Frankrike bare som l'affaire.

Bak den norske Zola-prisen, som deles ut ved en tilstelning i Nobel-

instituttets festsal, står Foreningen til fremme av sivilt mot. Prisen skal gå til enkeltpersoner som åpent og uredt har avdekket eller motarbeidet forhold som truer grunnleggende verdier i det norske samfunnet: menneskeverd, demokrati og rettssikkerhet. I 2006 deles prisen ut for 8. gang. Prisen er tidligere tildeelt: Magnus Hole Jacobsen, Eva Nordland, Kadra, Ole Kopreitan, Thomas Mathiesen, Gunnar Stålsett og Tore Sandberg.